

Türk-İslam Medeniyetinde Ahilik ve İktisadi Hayat

Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL
www.karagul.org
karagul@karagul.org

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İkt. ve İd. Bil. Fak.
İktisat Bölümü

BİR MEDENİYET KURUMU OLAN AHİLİK

Âleme her yönden nizam vermeyi hedefleyen, İslam inancının ürettiği kültürün, pratik hayatta başarıyla uygulanışına güzel bir örnek olan Ahilik Teşkilatı, öncelikle **iyi bir insan modelini** ve bundan müteşekkil olacak olan **mükemmel bir toplumu** hedeflemiştir.

Bu seçkin düşüncenin hedeflediği model insanı; içinde yaşadığı toplumla uyumlu ve ona karşı sorumluluklarının bilincinde, dini ve dünyevi ilimlerle donanımlı, ahlaki konularda en ufak bir zafiyeti olmayan, faal bir hayat anlayışı ile sürekli üretken bir faaliyet içinde olan, bireyler olarak tanımlamak mümkündür.

Ahilik ve Medeniyet İlişkisi

Bu anlamda Ahiliği sadece bir meslek teŖkilatı olarak değerlendirmek yerine; İslam'ın genel ilkelerini hayatın her alanına hakim kılmayı hedefleyen bütüncül bir sosyal düzenin kurumsal yapısı olarak görmek gerekir.

Ahiliğin ilk hedefi, **mükemmel bir insandan mükemmel bir topluma** ulaşmak için mesleki eğitimin yanı sıra; dini ve dünyevi alanlarda, ahlaki hiçbir zafiyeti kabul etmeyen, disiplinin hakim olduğu bir eğitim sistemini tesis etmek olmuştur.

Dolayısıyla Ahiliğin etkinliğini; ekonomik faaliyetlerinin yanı sıra; bütün sosyal alanlarda, devletin ulaşmadığı her yerde, kamu düzenini sağlamada, askeri alanda, eğitimde ve daha bir çok konuda görmek mümkündür.

Ahiliğin Sosyal İlkeleri

Ahiliğin anayasası olan Fütüvvet namelerinde yer alan, mükemmel ahlaki hedefleyen ilkeleri, aşağıdaki kavramlarla özetlemek mümkündür:

Bu bağlamda üyelerden; **bilgi ve meslek edinme, sabır ve ruhun arındırılması, sadakat, dostluk, hoşgörü ve yasaklara uyma gibi vasıfların verildiği aşamalardan geçmesi ve kendilerinden koşulsuz bağlılık, sonsuz itaat ve ketumiyet** istenmektedir.

İnançsızlar ve sofuların örgüte katılmaları kesin bir kuralla yasaklanırken, yukarı ki vasıflara haiz olmanın yanında; **elini, sofranı ve kapını açık tutma, gözünü bağlı tutma ile beline ve diline sahip olma** Ahiliğin diğer önde gelen altı ilkesini oluşturmaktadır.

Bir Ahinin Meziyetleri ve İdeal Sosyal Düzen

Bir ahinin sahip olması gereken ve aksinin ahilikten atılmasına yol açan ahlaki özellikler:

İçki içmek, zina yapmak, münafıklık, dedikodu, iftira, gururlanmak, merhametsizlik, kıskançlık, kin beslemek, sözünde durmamak, yalan söylemek, emanete hıyanet etmek, başkasının ayıbını örtmemek, cimrilik, miskinlik ve adam öldürmek vb...

Bugün hayallerimizi dahi zorlayan böyle bir sosyal yapıyla, Müslüman Türk Milleti'nin, sanki ikinci bir **Asr-ı Saadet dönemi oluşturduğunu kabul etmek durumundayız. Ahilik Teşkilatı, böylesi olağan üstü mükemmel insanlarla, iktisadi hayat dahil, ilgilendiği bütün konularda; sadece **Rabbine Kul olan, insanın mutluluğu, huzuru ve refahını** temel amaç edinmiştir.**

BU GÜN NEDEN AHİLİĞİ KONUŞUYORUZ?

Merkezi İngiltere'de bulunan Oxfam grubu tarafından yapılan araştırma, Dünyada en zengin yüzde 1'lik dilime girenlerin, 2016'da küresel servetin yarısından fazlasına sahip olacağını ortaya koymaktadır.

Bu araştırmaya göre dünyadaki en zengin yüzde 1'lik kesimin varlığı, 2009'da yüzde 44 iken, 2014'te yüzde 48'e yükselmiştir. Bu arada küresel servetin, son 14 yılda 2 kat artarak 263 trilyon dolara ulaştığı tahmin ediliyor.

BM'nin Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2014 yılı raporunda dünyada her 9 kişiden 1'inin aç olduğunu duyurdu. FAO'ya göre bugün 825 milyon kişi kronik olarak açlığın pençesinde yaşamaktadır.

Şimdilik Yüzde 1; denktir % 50'ye

	2000	2002	2007	2010	2014
Nüfusun Yüzde 1'nin Toplam Servetten Aldığı Pay (%)					
Rusya	53,1	52,5	50,5	55,3	66,2
Türkiye	38,1	39,4	42,9	47,3	54,3
Çin	19,0	20,6	27,2	31,6	38,4
Almanya	31,0	30,0	27,9	27,8	37,2
ABD	38,5	38,6	38,9	38,8	28,1
Nüfusun Yüzde 10'nun Toplam Servetten Aldığı Pay (%)					
Rusya	77,1	76,7	75,4	78,4	84,8
Türkiye	66,7	67,7	70,2	73,1	77,7
ABD	74,6	74,7	74,8	74,7	74,6
Çin	48,6	50,2	56,1	59,7	64,0
Almanya	63,9	63,1	61,7	61,6	61,7
Kaynak: Credit Suisse					

Yoksulluk Artık Herkesin Sorunu...

Yoksulluk ve aşırı gelir dağılım adaletsizliği bundan yıllar önce dünyanın belli bölgeleri için konuşulurken, bugün gelişmiş büyük ekonomileri de tehdit etmektedir.

Dünya genelindeki yoksul insanların yarısı, dünyanın en büyük 20 ekonomisine sahip G20 ülkelerinde yaşar hale gelmiştir.

Bu bağlamda; gelişmiş ülkelerin belli bölgelerinde aşırı lüks hayat yaşayan çok küçük zümrelerin hemen yanı başında "İNSANI" ihtiyaçlarını karşılayamayan milyonlardan söz etmek mümkün.

OECD'de Gelir Dağılımı Eşitsizliği

- En zengin % 10 ile
- En fakir % 10 Farkı

	<u>KAT</u>
➤ Meksika	30.5
Şili	26.5
ABD	18.8
İsrail	14.9
Türkiye	14,6
Yunanistan	12.3
İspanya	11.7
İtalya	11.4
Japonya	10.7
İngiltere	10.5
➤ Portekiz	10,1
G. Kore	10.1
Estonya	9.7
OECD	9.6
Avustralya	8.8
Kanada	8.6
yeni Zelenda	8.2

	<u>KAT</u>
➤ Fransa	7.4
İrlanda	7.4
Polonya	7.4
Macaristan	7.2
Lüksemburg	7.1
Avusturya	7.0
İsviçre	6.7
Hollanda	6.6
Almanya	6.6
İsveç	6.3
Norveç	6.2
Belçika	5.9
Slovakya	5.7
İzlanda	5.6
Finlandiya	5.5
Slovenya	5.4
Çek Cum.	5.4
Danimarka	5.2

Bu Halin Sebebi Kapitalist İktisadin Tanımıdır.

İktisadin güncel en yaygın ve geçerli tanımı: “Doğadaki **kıt kaynaklarla** insanların **sınırsız ihtiyaçlarını** karşılamayı hedefleyen bir sosyal bilimdir.”

Ayrıca, insanı «**Homo Ekonomikus**» ekonomik varlık olarak kabul eden kapitalist sistem, hiçbir **ahlaki değeri** de kendisi için bağlayıcı görmemektedir.

Gerçekte ise ne doğadaki kaynaklar kıt, ne de insanların ihtiyaçları sınırsızdır: Sınırsız olan insanın **ihtiraslarıdır**. Onun da kontrol edilmesi Zorunludur. Bu da ahlakla Olur.

Sosyal Deęerler ve İktisadi Sistemler

Bu manada milletlerin iktisadi hayatlarını ve sistemlerini sahip olduğu değerlerden ayrı düşünmek mümkün değildir.

Yayılmacı ve sömürgeci Batı'nın türetip, *serbest rekabet ve özgürlük* gibi hoş kavramlarla dünyaya dayattığı *kapitalist* iktisadi yaklaşımla, *eşitlikçi* söylemle türevi olan *sosyalist* iktisadi felsefenin her ikisinde de esasen emeğin ürünü olan serveti paylaşmak yerine, tam tersi güçlünün elinde biriktirmenin temel amaç edinildiği görülmektedir.

Kapitalizm mi, Sosyalizm mi? Kavgası...

Her iki iktisadi sistem, birbirinin alternatifi gibi lanse edilse de beslendiđi deęerler topluluęu aynı olduęundan, nihayetinde ortaya konan dűşüncenin farklı olması mümkün deęildir.

Çünkü **kapitalist** anlayış, sermayenin, güçlűden yana olan rekabetçi bir sistemle, bireyde birikimini öngörürken, **sosyalist** sistem ise kontrolcü bir yapıyla bütün servetin devlet aygıtında toplanmasını planlamaktadır.

Görüldüğü üzere her ikisinde de ortaya çıkan serveti, alnının teriyle çalışan geniş toplum kesimlerinin adil bir biçimde paylaşımından söz edilmemektedir.

Kapitalizm: Kar Maksimizasyonu

Ahilik: Faydanın Doruklaşması

Kapitalist anlayışla İktisat kurgulandığı vakit, asli hedef; **sermaye birikimi ve kar maksimizasyonu** için her ne pahasına olursa olsun her türlü faaliyet mubah karşılanabilmektedir.

Netice itibariyle iktisadi faaliyette, insanlara iş ve aşı sağlayarak rızk-fayda üretmek yerine; **sermaye birikimi ve kar maksimizasyonu oluşturmak daha cazip gelmektedir.**

Oysa faydacı düşünceyi hedef edinen **Ahilik Kültüründe** kişi, yaptığı üretimle insanların zaruri bir ihtiyacını karşıladığı ölçüde huzuru yaşarken, kendisi için ihtiyaç olan geliri meşru ve helal bir şekilde kazanmanın mutluluğunu elde etmektedir.

Ahilikte: ÜRETİM

Ahiliğin anayasası niteliğinde olan Fütüvvet namelerinde; «Veren el alan elden üstündür» ilkesi gereği çalışmanın gerekliliği ve helal kazancın önemi ve her Ahinin mutlaka bir iş sahibi olması şiddetle tavsiye edilmiş. Miskin bir hayat kabul görmemiştir.

Ahilik üretimi teşvik ederken; neyin, ne kadar ve nasıl üretildiğini denetlemiş, ihtiyaçlar sınırsız görülüp, tüketimin teşviki, bunun için üretim yapılması ve kaynakların israfı hoş karşılanmamıştır. Dolayısıyla üretim, kar için değil, sadece zaruri temel ihtiyaçlar için gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca devletin iktisadi alanda dışa bağımlı olmaması için gerekli olan yerli üretim sürekli teşvik edilmiştir.

Ahilikte: TÜKETİM

Bugün toplumumuzda yer yer dille getirilen, Müslümanın miskin bir hayat sürmesini öngören “**Bir lokma bir hırka**” yaklaşımı, hiçbir surette Ahilik anlayışıyla uyuşmamaktadır. Çünkü Ahilik üretimde aktif bir hayatı öngörürken, tüketimde ise son derece mütevazı olmayı tavsiye etmektedir.

- Ahilik düşüncesi, tüketimi zorunlu temel ihtiyaçların bir gereği olarak kabul ederken, her türlü gösteriş ve israfa kaçan tüketimi hiçbir şekilde hoş karşılamamıştır. Bu çerçevede Ahi anlayışı, özellikle tüketimde **ihtiyaç** ve **ihtirası** birbirinden ayırmıştır.
- **İhtiyaç**, bireyin ve toplumun varlığını sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürebilmesi için gerekli olan; yeme, içme, barınma, eğitim, sağlık ve güvenlik gibi temel gereksinimlerden oluşmaktadır. Oysa **ihtiras** ise bilhassa bireyin içinde bulunduğu toplumdaki kişisel gücü ve itibarı için elde etmek istediği her türlü; zenginlik, birikim ve ihtişam ile gösteriş temelli istek ve arzularından oluşmaktadır.

Ahilikte: İddiar ve Kanaatkârlık

Bugünkü kapitalist sistemde sermaye birikimi asıl amaç edinilmesine karşılık, Fütüvvet namede yastık altı olarak bilinen, ihtiyaç dışı fazla sermayenin saklanması **İddiar** edilmesi hoş karşılanmamıştır.

Bundan amaç; sermayenin belli ellerde toplanmasına fırsat vermeyerek gelir dağılımını adil kılmaktır.

Bu günkü sistemin amaçladığı sermaye birikimine karşılık, Ahiliğin emrettiği kanaatkârlık; hem öteki insanların haklarını gözeterek, sosyal barışın sağlanmasının, hem de çevre konusunda çok daha duyarlı olmanın garantisini anlamına gelmektedir.

Ahilikte, Rekabet Yerine Yardımlaşma ve İş Bölümü

Bugün, güçlüden yana olan serbest rekabete karşılık, Ahilik, “**Can ve mal ortaklığı**” olarak adlandırılan, «**Orta Sandığı**» uygulaması ile esnaflar arasında, yardımlaşmayı emreden sistemde, gelirlerin zaruri ihtiyaçlardan fazlası yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasını temel ahlaki değer kabul edilmiştir.

Fütüvvet namede yer alan bir diğer ilke **iş bölümü**'dür. Bu ilke, bir taraftan üretimde uzmanlaşmayı sağlarken, diğer taraftan iş değiştirmenin, sebatsız ruh haline sahip insanların başvuracağı bir yöntem olduğundan, hoş karşılanmamıştır . Ahiler işletmelerinde ancak tek mal üretebilmekteydi.

Ahilikte; Pazar ve İç Denetim Sistemi

Ahilikte retim yapıldığı ve pazarlandığı yer aynı mekânlardı. Vakıflara ait olan bu işyerlerinde işletmelerin çokluğu ve lüks mallardan kaçınılması önemli bir ilkeydi. Ayrıca buralarda daha çok kazanmak için reklam ve rekabet yapılması söz konusu değildi.

Ahilikte gerek üretilen mallar ve gerekse kişilerin iş yeri açmaları öncelikle devlet tarafından, devletin ulaşamadığı yerde ise esnaf ve zanaatkârlarca denetlenmekteydi. Ayrıca yeni bir kalfanın işyeri açabilmesi öncelikle bir heyet huzurunda ustalığını ispatlamasına bağılıydı.

«Sermaye» Merkezli Ekonomiden “İnsan” Merkezli İktisada

Ekonomik faaliyetlerin hedefi, bugünkü iktisadi öğretide olduğu şekliyle, kar maksimizasyonu ile sermayenin tekelleşmesi değil; daha çok insanın istihdam edilmesi ve ortaya çıkan mal ve hizmetten faydalanması olmalıdır.

Örneğin; aynı sermaye ve imkanlarla kurulacak projeden biri; **% 10 karlı ve 100 kişiye istihdam sağlıyor**, diğeri ise **% 20 karlı ve 25 kişiye istihdam sağlıyor**.

Bunlardan ilki Ahiliğin öngördüğü insan ve fayda merkezli bir proje iken, ikincisi ise kapital odaklı ekonomik faaliyet şeklidir.

Ahiliğin Başarısı: GÜZEL AHLAK

Görüldüğü üzere Ahilik Teşkilatı, üstlendiği vazifelerle bugün; **sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve sanatkârlar birliği, işçi ve işveren sendikaları, Türk Standartları Enstitüsü vb. birçok iktisadi kurumla birlikte, Milli Eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri gibi daha birçok kurumun alanına giren faaliyetleri tek başına başarıyla icra etmiştir.**

Ahiliğin, bugün onlarca kurumun yetersiz kaldığı alanlarda, tek başına üstlendiği görevleri başarıyla ifa edebilmesinde; çatışma, rekabet yerine uzlaşmayı hedeflemesi ile güveni ve de güzel ahlakı temel almasının etkili olduğunu belirtmek durumundayız.

TÜRK MİLLET İÇİN AHİLİĞİN ANLAMAMI

- **Kültür ve Medeniyet Ayrımı:**
- Toplumun günlük yaşantılarındaki ortak değer ve davranış kalıpları, **Kültür** olarak kabul edilirken, ilgili toplumun güven ve refah içinde bir arada yaşamasını sağlayacak, kendisine has özgün değerlere bağlı; *iktisadi, siyasi, eğitim ve askeri alanlardaki kurumsal yapılanmaları oluşturabilmesi, ise bir medeniyet inşası anlamına gelmektedir.*
- **AHİLİK ve Türk İslam Medeniyeti:**
- Selçuklulardan, Osmanlı Devleti'nin son dönemine kadar Anadolu'da hakim olan Ahilik Teşkilatı ve düşüncesi; bir kültürel değer olma sürecini çoktan aşarak, **Medeniyet nişanesi** özelliği taşıyan müstesna bir kurumsal yapı olma özelliğine haizdir.

.....SON SÖZ.

AHİLİK	LİBERAL KAPİTALİZM
Toplumsallık yerine	Bireyselliği,
Fayda yerine	Karı
Dayanışma Yardımlaşma yerine	Menfaat ve Biriktirmeyi
Zayıfa güçsüze destek yerine	Rekabetle onu yok etmeyi
Faydacı üretim yerine,	Lüks tüketimi
Ahlaklı Sorumlu İnsan yerine	Zengin Bireyi
...Ve İNSAN yerine	Sermayeyi korumayı

Hedefleyen, mevcut kapitalist hayat anlayışıyla olan ilişkimizi, yeni baştan gözden geçirmek gerektiği

Yorumu size kalsın

Aynı Sokakta: Ayrı Dünyalar

Mahalle Aynı Dünyalar Farklı

Yiyenin ıstırabı, açın çilesinde daha az değil!

Söze ne gerek...

Hedef mutlu olabilmekse: Hangi Zengin, Bu kadar Mutlu

Teşekkürler

➔ *Sabrunuz için hepinize teşekkür eder, Saygıları sunarım.*

➔ **PROF. DR. MEHMET KARAGÜL**

➔ **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi**